

Zpravodaj ombudsmana 6/2024

Úvodní slovo

Milé čtenářky, milí čtenáři,

s prvním sněhem přichází poslední Zpravodaj ombudsmana roku 2024. Výběr případů je zase docela pestrý. Máme vlky, poplatky, plné moci i prázdné kočárky. V září a říjnu jsme také navštívili několik zařízení, kde jsou lidé nějak omezení na svobodě. Pokud vás zajímá, kde všude už jsme byli, projděte si [interaktivní mapu](#).

Přejeme příjemné čtení a hlavně příjemné svátky.

Tým Kanceláře veřejného ochránce práv

Pomohli jsme napravit chybu úřadu

Zajistili jsme zdravotní pojištění dítěti (sp. zn. [5505/2024/VOP](#))

Pokud má dítě cizince povolení k trvalému pobytu na území České republiky, je zdravotně pojištěné od narození. Pojištění za něj platí stát.

Rodiče (cizinci) chodili s novorozencem na lékařské prohlídky a očkování. Protože dítě nemělo zdravotní pojištění, měli za jeho vyšetření platit. Dítě ale mělo rozhodnutí o povolení k trvalému pobytu, které uvádělo, že ho má od narození. Takže za něj měl platit pojištění stát.

Pojišťovna přiznala chybu (přehlédla povolení k trvalému pobytu) a obratem dítě pojistila k okamžiku jeho narození. Zaplacené pojistné ve výši 7 656 Kč vrátila jeho rodičům.

Přiměli jsme magistrát, aby zrušil nezákonný manipulační poplatek za povolení k vjezdu na místní komunikaci ve městě (sp. zn. [3106/2023/VOP](#))

Obecné užívání pozemních komunikací je bezplatné (§ 19 zákona o pozemních komunikacích). Výjimky z tohoto pravidla stanoví zákon. Poplatek za vydání povolenky k vjezdu mezi nimi není.

Magistrát dopravní značkou zakázal vjezd do ulice v městské zástavbě s bytovými domy. Dodatkovou tabulkou vjezd umožnil na individuální povolenku. Za vydání povolenky účtoval lidem poplatky, který označil za manipulační. Magistrát věděl, že mu zákon neumožňuje poplatek zavést. Obhajoval jej nutností kompenzovat administrativní zátěž spojenou s vydáváním povolenek.

Nakonec magistrát ustoupil a poplatek slíbil co nejdříve zrušit.

Chlapec díky nám dostal správný příspěvek na úhradu potřeb dítěte (sp. zn. [2673/2024/VOP](#))

Dítě svěřené do péče jinému člověku může dostávat příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Ten se snižuje o výživné na dítě, které určil soud (většinou rodičům). Pokud soud výživné změní, musí úřad práce příspěvek přepočítat. Vyšší příspěvek musí přiznat již od měsíce, za který má dítě dostat nižší výživné.

Chlapec dostával příspěvek na úhradu potřeb dítěte snížený o soudem určené výživné. V září soud otci výživné zpětně snížil, a to od srpna. Úřad práce příspěvek přepočítal, ale zvýšil ho až od října, kdy rozsudek o snížení výživného nabyl právní moci.

Úřad práce uznal chybu již na základě našeho upozornění a chlapci přiznal a doplatil zvýšený příspěvek již od srpna.

Úřad musí uznat i plnou moc k přepisu auta, kterou mu zmocnitel pošle datovou schránkou (sp. zn. [1148/2024/VOP](#))

Úředně ověřený podpis zmocnitel musí mít papírová plná moc k přepisu vlastníka vozidla v registru. Místo toho ale zmocnitel může plnou moc úřadu poslat datovou schránkou.

Autobazar zaslal úřadu ze své datové schránky plnou moc k přepisu vozidla pro kupujícího. Úřad ale tuto plnou moc nepřijal a požadoval papírovou plnou moc s úředně ověřeným podpisem. Tvrdil, že podání přes datovou schránku se sice považuje za vlastnoručně podepsané, ale neověřené. S postupem úřadu souhlasil i nadřízený krajský úřad.

Úřady měly pravdu v tom, že podání datovou schránkou obecně nenahrazuje úředně ověřený podpis. Zde ale zákon výslovně určil, že postačí také elektronické podání, které se považuje za vlastnoručně podepsané, což je také podání datovou schránkou.

Krajský úřad s námi nakonec souhlasil, změnil dosavadní přístup, o správném postupu poučil obecní úřad v této věci a vyrozuměl i ostatní podřízené obecní úřady.

Pomohli jsme sociální pracovníci s uznáním její odborné způsobilosti (sp. zn. [234/2024/VOP](#))

Pro uznání odborné způsobilosti pracovníka v sociálních službách je nutné prokázat absolvované vzdělání. To je možné učinit také výpisem ze školní matriky nebo potvrzením o studiu. Krajský úřad nemůže rozšiřovat požadavky a ukládat povinnosti k prokázání odborné způsobilosti nad rámec zákona.

Stěžovatelka předložila Krajskému úřadu Jihomoravského kraje doklady o svém vzdělání k uznání odborné způsobilosti pracovníka v sociálních službách. Ty úřadu nestačily. Stěžovatelku poučil, že musí absolvovat další vzdělání nebo doložit potvrzení Ministerstva zdravotnictví o splnění odborné způsobilosti k výkonu povolání ošetřovatele. Ministerstvo takové potvrzení standardně nevydává. Stěžovatelce tak hrozilo, že přijde o práci.

Krajský úřad po našem zásahu přiznal, že nepostupoval správně a uznal odbornou způsobilost stěžovatelky.

Úřad zabavil vlky, takže si sousedé mohou oddechnout (sp. zn. [4101/2023/VOP](#))

Nedostatek prostor pro umístění zabavených zvířat nezbavuje úřady povinnosti řešit jejich nepovolený chov.

Muž choval několik vlků bez povolení na malém dvorku rodinného domu. Jeho sousedy obtěžoval zápach a upozorňovali na stísněné prostory a další špatné podmínky, ve kterých vlci žili. Měli také strach, že vlci utečou a budou se volně pohybovat po městě.

Vytkli jsme úřadům, že tolerují tento nepovolený chov. Ty spolu potom začaly spolupracovat, a nakonec vlky chovateli odebraly. Vlci teď patří státu, který je přemístil do nově vzniklého záchranného centra. Žijí tak ve vyhovujícím prostředí a sousedé mají o starost méně.

Ministerstvo pro místní rozvoj bude psát dotační podmínky jednodušeji a srozumitelněji a bude lépe přidělovat úkoly (sp. zn. 4457/2023/VOP)

I. Dotační podmínky musí být jednoznačné a srozumitelné. Jejich nejasnost nemůže jít k tíži žadatele.

II. Ministerstvo může přenést některé své činnosti v dotačním řízení na někoho jiného (§ 14g rozpočtových pravidel). Tím se nezbujuje odpovědnosti za jejich řádné provedení. O přenesení musí řádně informovat žadatele.

Stěžovatel podle kontroly Centra pro regionální rozvoj (které ji provedlo místo Ministerstva pro místní rozvoj) porušil dotační podmínku. Stěžovatel opakovaně žádal o výklad podmínky, její změnu nebo prominutí povinnosti vracet dotaci. Ministerstvo mu nevyhovělo a vyzvalo ho k vrácení dotace.

Stěžovatel podle nás dotační podmínku neporušil. Ministerstvo sice tvrdilo, že musí respektovat závěr kontroly Centra o porušení podmínky. Výklad podmínky ale neodpovídal jejímu znění ve výzvě a rozhodnutí o přiznání dotace. Ministerstvo mohlo podmínku vyložit jinak než Centrum v rámci konzultací, které mu poskytovalo. A pokud ji zamýšlelo vykládat stejně od počátku, mělo ji formulovat jednoznačně a srozumitelně.

Ministerstvo uvedlo, že nereagovalo na požadavky stěžovatele kvůli velkému zatížení covidovými dotacemi. Proto bude i nadále některé úkoly přesouvat na jiné subjekty, aby mělo v dotačních řízeních prostor na důležitější úkony. Přislíbilo, že je bude **více kontrolovat a řídit**. U nových dotačních programů bude navíc stanovovat **jednodušší a jednoznačnější podmínky**. Ministerstvu jsme navíc doporučili **důsledně nastavit rozdělení rolí, pokud za něj některé činnosti provádí někdo jiný**. Mělo by jasně uvést, kdo má jaká podání vyřizovat a která bezodkladně postoupit ministerstvu. Rozdělení by mělo zaznamenat **písemně** (např. v metodickém pokynu) a **řádně ho vysvětlit žadatelům** (aby věděli, na koho se mají obrátit).

Pomohli jsme vyjasnit právní úpravu

Řešili jsme doplatek českého důchodu disidentky (sp. zn. 3864/2023/VOP)

ČSSZ musí příjemcům českého důchodu, kteří mají bydliště v ČR a jimž byl důchod přiznán podle evropského koordinačního nařízení, poskytovat doplatek do minimální výše stanovené českým právem (čl. 58 nařízení č. 883/2004). Nárok na doplatek musí posuzovat z moci úřední při přiznání důchodu a pak v průběhu času.

Upravený starobní důchod účastníka odboje a odporu proti komunismu (§ 8 zákona č. 262/2011 Sb.) představuje pro tyto osoby minimální výši důchodu podle českého práva.

Stěžovatelka pobírá od roku 2010 dílčí český starobní důchod a od roku 2017 i dílčí švédský starobní důchod. Ten jí byl od roku 2023 podstatně snížen. Požádala nás proto o pomoc, protože částka, kterou dohromady dostávala, jí nestačila na úhradu životních potřeb.

ČSSZ po našem zásahu posoudila výši důchodu stěžovatelky a poskytla jí doplatek do minimální výše důchodu. Protože stěžovatelka byla účastnicí odboje a odporu proti komunismu, minimální výši představuje průměrný český starobní důchod.

Upozornili jsme úřad práce, že správně poučovat musí i žadatele o humanitární dávku (sp. zn. 16806/2022/VOP)

Úřad má v řízení o humanitární dávce poučovací povinnost, která vyplývá ze základních zásad činnosti správních orgánů (§ 2 až 8 správního řádu). Ty se uplatní bez ohledu na to, že se jinak v řízení o dávce správní řád nepoužije (§ 6 odst. 8 zákona č. 66/2022 Sb. a § 177 odst. 1 správního řádu).

Paní z Ukrajiny nedostala v srpnu 2022 humanitární dávku. Na její dotaz (úřad práce v těchto řízeních nevydává odůvodněné rozhodnutí) úřad práce odpověděl, že do žádosti vyplnila, že má bezplatně zajištěné základní životní potřeby (bydlení, stravu a hygienu). Proto na dávku neměla nárok. Paní oponovala, že si musí sama kupovat hygienické prostředky.

Úřadu práce jsme vytkli, že paní nevysvětlil, že zaškrtnutím políčka „stravování zajištěno“ v žádosti prohlásila, že má zdarma i základní hygienické potřeby. Úřad práce s námi nesouhlasil. Za pravdu nám dalo až Ministerstvo práce a sociálních věcí. Úřad práce proto následně paní přiznal a doplatil dlužnou dávku.

Radili jsme v diskriminačních věcech

Může gynekologická ambulance zakázat vstup pacientkám s kočárkem? (sp. zn. 1667/2023/VOP)

Zakázanou diskriminací v přístupu ke zdravotní péči je také opatření, které znevýhodní ženy z důvodu mateřství, ledaže takové opatření sleduje legitimní cíl a je přiměřené a nezbytné k jeho dosažení (může cíle dosáhnout a nestačilo by méně omezující opatření).

Gynekologická ambulance zákazem vstupu s kočárky diskriminovala ženy – matky, které nemají hlídání pro své malé dítě.

Gynekologická ambulance měla na vstupních dveřích vyvěšenou ceduli zakazující vstup s dětskými kočárky. Recepční proto do čekárny ambulance (a na vyšetření) nevpustila těhotnou maminku, protože s sebou měla v kočárku své dvouleté dítě, pro které nesehnala hlídání.

Vedoucí lékař ambulance zákaz vysvětlil tím, že přítomnost kočárků a malých dětí ruší ostatní pacientky a zdravotníky, omezuje provoz ambulance a zvyšuje riziko přenosu infekčních nemocí.

Uznali jsme, že některé důvody zákazu měly legitimní cíl. Vysvětlili jsme ale, proč zákaz ani z těchto důvodů nebyl přiměřený nebo nezbytný. Doporučili jsme pak méně omezující opatření, například žádost, aby pacientky chodily na vyšetření bez doprovodu, pokud je to možné. Vedoucí lékař s tím souhlasil.

Kdy Vám musí zaměstnavatel umožnit vrátit se z rodičovské dovolené do práce dříve, než bylo v plánu? (sp. zn. 816/2023/VOP)

Zaměstnanci, který se chce vrátit z rodičovské dovolené dříve, než ohlásil, to musí zaměstnavatel umožnit nejpozději ve chvíli, kdy má pro něj vhodné místo. Návrat z rodičovské dovolené musí upřednostnit před přesuny jiných zaměstnanců či výběrovým řízením.

Stěžovatelka žádala o rodičovskou dovolenou na tři roky. Později požádala zaměstnavatele o umožnění dřívějšího návratu. Ten jí dva roky tvrdil, že pro ni žádnou vhodnou pozici nemá, i když obsadil 8 míst, které odpovídaly její náplni práce. Stěžovatelka se sama přihlásila na dvě místa, jedno ale prý již bylo obsazeno a druhé zaměstnavatel následně zrušil.

Dospěli jsme k závěru, že zaměstnavatel diskriminoval stěžovatelku z důvodu pohlaví, když jí neumožnil dřívější návrat z rodičovské dovolené. Situaci, ve které zrušil pracovní pozici až poté, co se o ni stěžovatelka ucházela, jsme vyhodnotili z pohledu diskriminace jako podezřelou.

Navštěvujeme zařízení

Už od roku 2006 jsme národním preventivním mechanismem – chráníme lidi před špatným zacházením. Proto navštěvujeme zařízení, kde jsou lidé omezení na svobodě nebo závislí na poskytované péči. Jedná se například o věznice, dětské domovy nebo domovy pro seniory. Od roku 2018 rovněž sledujeme, jak Česká republika naplňuje práva lidí s postižením podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Proto navštěvujeme také zařízení, kde jsou lidé se zdravotním postižením.

V září 2024 jsme navštívili

- Dětský domov v Písku,
- soukromé zařízení Senior CZ, s.r.o. v Ústí nad Labem, které poskytuje psychiatrickou péči, a
- neregistrovaná zařízení sociálních služeb Pohádkové stáří v Ostrožské Nové Vsi a Radostné stáří ve Strání.

V říjnu 2024 jsme navštívili Dětský domov Moravská Třebová. Také jsme sledovali správní vyhoštění ze Zařízení pro zajištění cizinců Balková na Letiště Václava Havla v Praze.